

ROMÂNIA ȘI MARILE PUTERI (1940-1944)

Constantin Focșa
Elena Focșa

Cuvinte cheie: România, Marile Puteri, cobeligerantă, Națiunile Unite, „arbitraj”, Armata Roșie, mareșalul Ion Antonescu, „noua ordine”, Wehrmacht, spațiu de protecție prin expansiune, „garanții”, Hitler, Charta Atlanticului, „problema evreiască”, Stalin, varianta Churchill, Operația Overlord, „Cine ține Sud-Estul, va ține și lumea”, poziție geopolitică și geostrategică, „ultimatum”, Roosevelt.

Keywords: Romania, The Great Powers, cobelligerent, The United Nations, “arbitration”, The Red Army, Marshal Ion Antonescu, “the new order”, Wehrmacht, space of protection through expansion, “guarantees”, Hitler, Charter of Atlantic, “the Jewish problem”, Stalin, Churchill variant, “Overload operation”, “Who owns the South-East, will own the world”, the geopolitic and geo-strategic position, “ultimatum”, Roosevelt.

Abstract

Romania and the Great Powers (1940-1944)

Stable relations between Romania and the Great Powers are not, now, first time ever, the subject of special concern. They were the favorite subject of Romanian historiography specialists, Nicolae Iorga and Gheorghe I. Brătianu. On the European and International political scene, the Great Powers, it is known or believed, are just like the well known heroes of classical tragedies. In other words, large characters with multiple strong features but also with many flaws. The most important, in the opinion of Gheorghe Buzatu - though many others could pass it for a quality- is inferred from the finding of a British statesman from the 19th century that stated that the Great Powers, lacking any kind of feeling, do not know or do not seek beside their own interest. They do not say anything about moral or principles, but we must admit that it would be tragic for these to be missing too. Though, it can be implied. Moreover, the fierce and relentless competition among them requires that at some point in the historical evolution the Great Powers should bear each other, even become “dependent” on one another, just like when in the previous century Great Britain felt or supported the presence of France, the latter the presence of Germany, Russia was interested in Germany and France, the USA were interested in Russia, and the circle keeps on going. Another major shortcoming of the Great Powers, besides many others, comes in those moments when some of them end up being occupied or occupiers and in the same time they get under the protection of others, an example being Turkey, and this in order not to get very close to the present day, an unacceptable situation for many of us. Under such circumstances, the falling of a power becomes inevitable and

most probably premature compared to the average estimated length of an empire's survival of approx 250-300 years.

Two conclusions can now be drawn, 70 years later from the outbreak of World War II:

a. Nations in East Central Europe and Southeast Europe start to look at their own history without discrimination, without blaming anyone, without emotional reactions and mutual accusations;

b. The countries from this area (Different political and diplomatic arrangements made behind the scenes during the Second World War would confirm Mihai Antonescu's intuitions that: Whoever controls the Southeast will rule the world.) await, from the winners of 1945, for a gesture of moral repair, those words of genuine regret for the fate of 100 million Europeans from Estonia, Latvia, Lithuania, Poland, Slovakia, East Germany, Romania, Bulgaria, Yugoslavia, and Albania. Europeans-exposed to under-class political struggle -with millions of imprisonments and the genocide that followed. German leaders had the strength to express regret for the repressions of 1939-1945. They made repairing gestures. From London and Washington, the winners from 65 years ago we could expect recognition of what really happened in Central Europe and Southeast Europe. It would be the best proof that in global politics there still is a respect for truth and for a minimum of morality.

Having a great strategic and geopolitical position, Romania represented more for a series of power centers than the political and military leaders of the time (1919-1945) considered, which confirms Mihai Eminescu's belief, to which we subscribe: I am God. My nation is the world. As without it there is no God, then without my nation there is no world.

Our geopolitical and geo-strategic strengths from the mid-twentieth century were often, unfortunately, fatal to our becoming a nation and to our desire for progress and modernity.

* * *

Raporturile statornicite dintre România și Marile Puteri nu fac, acum, în premieră absolută, subiectul unor preocupări speciale. Ele au constituit subiectul predilect al maeștrilor istoriografiei române, Nicolae Iorga și Gheorghe I. Brătianu. Pe scena politică a lumii europene sau mondiale, Marile Puteri, se cunoaște sau se bănuie acest lucru, sunt asemenea eroilor prea bine știuți ai tragediilor clasice. Cu alte cuvinte, personaje de anvergură cu trăsături multiple și puternice, dar și cu mari defecte. Cel mai de seamă în opinia istoricului – Gheorghe Buzatu, întrucât alții l-ar trece în rândul calităților! – este dedus din constatarea unui om de stat britanic din veacul al XIX-lea și ar consta în aceea că Marile Puteri, lipsite de orice sentimente, nu-și cunosc sau nu-și urmăresc decât ... interesele! Nu ne spune nimic nici de morală și nici de principii, dar trebuie să admitem că ar fi tragic să le lipsească și acestea. Deși faptul este de subînțeles. Pe de altă parte, în concurență acerbă și neîncetată între ele, Marile puteri ajung, în anume condiții ale evoluției istorice să se suporte reciproc, ba mai mult, ele devin într-un fel sau altul „dependente” unele de altele, așa precum în veacul trecut al XIX-lea, Marea Britanie resimțea sau susținea prezența Franței aceasta

pe aceea a Germaniei, Rusia era interesată de Franța și Germania, iar S.U.A de Rusia și cercul nu se închidea nicicum aici. O altă deficiență majoră a Marilor Puteri, pe lângă atâtea altele, intervine în acele momente în care unele dintre ele ajung în situația echivocă de *ocupante și sub ocupație* în aceiași vreme se pun *sub protecția altora*, precum odinioară Turcia, ca să nu ne apropiem de zilele noastre, ceea ce ar fi și incomodant și inacceptabil, pentru atâția dintre noi. În asemenea condiții, prăbușirea unei puteri devine inevitabilă, producându-se, obligatoriu, din cauze interne și posibil, prematur, comparativ cu durata mediei de cca 250-300 ani stabilită de marii istorici (Jean Baptiste Duroselle), pentru supraviețuirea imperiului¹

Propunându-ne să abordăm tema anunțată în titlu, dorind să propunem dezbaterii evoluția statutului internațional al României în epoca antonesciană (1940 – 1944), în comparație cu cea a altor state în timpul conflictului mondial dintre 1939 – 1945, evoluție ce a cunoscut următoarele faze:

- septembrie 1939 – mai 1940: neutralitatea *de facto și de jure*;
- mai 1940 – august 1940: nonbeligeranța *de facto și de jure*;
- septembrie 1940 – iunie 1941: nonbeligeranța *de jure*, cu încadrarea de *facto* în tabăra Axei Berlin – Roma – Tokyo;
- 22 iunie 1941 – 23 august 1944: beligeranță de partea statelor *Axei fasciste*;
- 23 august 1944 – mai 1945: *cobeligeranța de facto* (nerecunoscută *de jure* de către Aliați) de partea Națiunilor Unite în războiul împotriva ultimilor membri ai Axei pe continentul european²

Cum a evoluat, de fapt, politica României între 1939 – 1945

A trecut prin toate fazele neutralitatea, severe amputări teritoriale, alianța cu Reich-ul, răsturnarea alianței, alăturarea la „Națiunile Unite”, includere în zona de dominație sovietică și tranziția spre comunizare³

Politica de neutralitate, anunțată oficial de București în septembrie 1939, se rezema pe anume premise, infirmate curând de evenimente, și anume:

- repetarea scenariului din 1914 – 1918 cu un război de uzură a ambelor tabere, ceea ce ar fi îngăduit o politică relativ lungă de expectativă;
- aprecierea, total nefondată, că marile puteri n-ar îngădui înaintarea Sovietelor până la Dunăre: „că problema Basarabiei nu va fi ridicată înainte de reglementarea definitivă a noii ordini europene că, în caz de agresiune sovietică, Română nu va fi lăsată fără sprijin” (Gheorghe Tătărescu, iulie 1940).

Evacuarea fără luptă a Basarabiei și a părții de nord a Bucovinei sub imperiul necesității – nu absolvă guvernul de la București de răspunderile directe ce-i reveneau.

Populația din acele teritorii a fost anunțată abia în dimineața zilei de 28 iunie 1940, de intrarea iminentă a Armatei roșii în Cernăuți, Chișinău, Tighina și Cetatea

¹ Gh. Buzatu, Cuvânt înainte la *România și Marile Puteri (1939-1947)*, Editura Anciclopedică, București 2003, pp VII – VIII.

² *Idem*, Statutul Internațional al României între 1939-1947, în *Din istoria secretă a celui de-al doilea război mondial*, vol. I, Editura științifică și enciclopedică, București, 1988, p.328.

³ Dinu C. Giurescu, *România în al doilea război mondial (1939-1945)*, Editura All, București, pp.282-283.

Albă. Nici o măsură prealabilă nu fusese luată, deși factorii de răspundere știau cu luni de zile înainte că Sovietele aveau ca țel reanexarea Moldovei dintre Prut și Nistru.

În atari condiții, aliniera la Reich devenea singura opțiune rămasă disponibilă (în iulie 1940). Berlinul a condiționat-o de „rezolvarea” litigiilor teritoriale cu Ungaria și Bulgaria. „Rezolvarea” a venit în modalitățile cunoscute: „arbitrajul” de la Viena care dădea Ungariei Transilvania de Nord și Est și acordul de la Craiova prin care Cadrilaterul era retrocedat Bulgariei. În intervalul 28 iunie – 7 septembrie 1940 România pierdea 99.926 km² cu 6.829.288 locuitori. O dată cu impunerea „arbitrajului”, Reich-ul și Italia „garantau integralitatea și inviolabilitatea teritoriului statului român” în noile sale frontiere.

În perspectiva timpului, cedările teritoriale din vara anului 1940 au reprezentat, totuși, răul cel mai mic pentru România.

Pentru clasa politică românească dominantă și esențială a fost păstrarea statului și a instituțiilor sale fundamentale. Cedări teritoriale – da, desființarea statului – nu. Hotărârile din vara anului 1940 au fost determinate de acest principiu, ce se regăsește, de altfel, de-a lungul istoriei românești, începând chiar din secolul al XV-lea.

Păstrarea statului – cu instituțiile sale esențiale a determinat opțiunile succesive mai sus amintite, în intervalul 1939 – 1945. Atari opțiuni au reprezentat, la rândul-le, reacții și adaptări la rapidele schimbări ale raporturilor de forță din același interval.

Meandrele politicii românești în 1939-1945 au fost asemenea celor efectuate de alte state, începând cu marile puteri. Meandre inevitabile pentru supraviețuire, cu recuperarea, pe cât posibil a pierderilor teritoriale din anul 1940. În final, statul român a rămas; hotarul din vest a fost restabilit integral: rezultate majore. Dar țara s-a aflat în tabăra celor învinși și în aria ocupată de Armata Roșie. Ca atare, alcătuirile normale ale României – proprietatea privată, sistem politic cu mai multe partide, economie de piață, drepturi și libertăți cetățenești, regim monarhic – toate acestea au fost sfărâmate prin impunerea regimului comunist.

Cum a fost privită România, din perspectiva marilor puteri, în intervalul 1940 – 1944?

a. De la Berlin: o țară care, prin poziția ei geostrategică și resursele în petrol, trebuia neapărat adusă sub dominația Reich-ului. Ceea ce s-a și realizat în iunie – septembrie 1940, un asociat în campanie militară împotriva U.R.S.S. (1941 – 1942) și care trebuia cu orice preț menținut alături de Berlin⁴.

Când, la București, se instaura regimul dictatorial al generalului Ion Antonescu, România era privită la Berlin, ca o țară de cea mai mare importanță pentru interesele Reich-ului pe termen lung, mediu și scurt. Om cu autoritate în armată și promotor al unei discipline severe, el era considerat a fi în măsură să facă respectat Dictatul de la Viena și să împiedice orice incidență cu trupele ungare care pătrundeau pe teritoriul României; pe termen mediu, el putea asigura condițiile necesare desfășurării trupelor germane care urmau să acționeze în sectorul sudic al frontului de Est, în U.R.S.S.; în sfârșit, pe termen lung, Antonescu apărea drept garantul cel mai

⁴ *Ibidem*, p. 282.

sigur al integrării României în „noua ordine” impusă pe continent de Reich-ul victorios, era privită principalul furnizor de petrol, pentru economie de război germană. Lipsită de materiile prime necesare războiului modern (cu excepția cărbunelui), Germania era obligată să desfășoare războiul fulger, ca singura modalitate de obținere a victoriei. În condițiile desfășurării războiului, asigurarea livrărilor de petrol din România, dobânda o însemnătate vitală pentru Reich și aceasta a dictat poziția Germaniei în criză politică declanșată de revendicările sovietice, ungare și bulgare față de România, prezentate în vara anului 1940. Obiectivul diplomației Reich-ul, în lunile iunie – septembrie 1940, a fost acela de a împiedica izbucnirea unui conflict româno-sovietic și româno-ungar care ar fi putut opri aprovizionarea Wehrmacht-ului cu petrol din România. Atât timp cât dura războiul, Germania nu se putea dispensa de petrolul din România, astfel că ea trebuia să includă această țară în orbita Berlinului⁵

b. de la Moscova: stat silit, prin ultimatum, să retrocedeze Basarabia și să „transmită” Uniunii Sovietice partea de nord a Bucovinei (6 iunie – 3 iulie 1940); amenințat, în continuare, prin incidente armate pe noua frontieră Prut – Dunăre (iulie – august și toamna anului 1940); stat inamic care și-a trimis trupele până la Don, Stalingrad și Caucaz; semnatar al unei Convenții de armistiții (Moscova, 12 septembrie 1944) prin care întreaga societate românească intră sub controlul sovietic și va sfârși prin a deveni democrație populară – după model sovietic.

Din toamna anului 1940, relațiile româno-sovietice traversează o perioadă de ambiguitate. Pe de o parte, intrată în sfera de hegemonie a celui de-al treilea Reich, România era obligată să-și alinieze atitudinea oficială față de U.R.S.S. potrivit statutului de partener privilegiat al Germaniei, deținut de către aceasta. Pe de altă parte, raptul teritorial din iunie 1940 continuă să greveze relațiile dintre București și Moscova, atitudinea Kremlinului devenind, în ultimele luni ale anului 1940, tot mai amenințătoare. Grevate, de la început, moștenire de la Rusia imperială, de problema teritorială a Basarabiei, aceste raporturi, chiar în perioada de normalizare prin restabilirea relațiilor diplomatice (1934), au fost apăsate de refuzul Moscovei de a recunoaște unirea Basarabiei cu România, de propagandă comunistă desfășurată de Komintern, vizând dezintegrarea statului român și de strategia politică a lui Stalin, ale căror obiective vizau crearea unui brâu de securitate (spațiu de protecție „prin expansiune”) la frontierele Uniunii Sovietice.

c) de la Londra: o țară căreia i se acordă unilateral „garanții” de către guvernul francez și guvernul britanic (13 aprilie 1939); cu care Londra rupe relațiile diplomatice după ce România a intrat în aria de dominație a Reich-ului (10 februarie 1942); căreia Londra îi adresează ultimatumul de a înceta operațiunile militare contra U.R.S.S. (30 noiembrie 1941), urmat de o declarație de război (6 decembrie 1941); pe 7-8 decembrie 1941 guvernele Canadei, Noii Zeelandei și Uniunii Sud Africane declară război României.

Studierea politicii Londrei față de România rezultă din „concluziile” ședințelor Cabinetului de război londonez din perioada septembrie – decembrie 1939.

⁵ Academia Română, *Istoria Românilor. România în anii 1940-1947*, vol. IX, coordonator Dinu C. Giurescu, Editura Enciclopedică, 2008, pp. 179-204.

Sintetizând problemele examinate, se impune concluzia fundamentală că, în perioada amintită, Cabinetul de război britanic, conștient de rolul României în desfășurarea ostilităților a preconizat și promovat singura politică posibilă: cea aflată în deplin acord cu convingerile sale și cu posibilitățile reale ale Mării Britani de-a purta războiul alături de Franța împotriva Germaniei hitleriste. Nu au lipsit, concomitent semnale alarmante în direcția politicii de concesi a Londrei pe seama României față de U.R.S.S., concretizată în anii Marii Alianțe (1941 – 1945) făurită și întreținută în războiul comun împotriva lui Hitler ⁶

Unele state, în speță *Marile Puteri Aliate* (Marea Britanie, U.R.S.S. și S.U.A.), din proprie inițiativă ori în replică la decizia Bucureștilor, s-au proclamat în stare de război cu România, exemplul lor fiind urmat de terți, europeni (Iugoslavia, Belgia și Luxemburg) și, mai ales de unele dominioane, britanice ori de țările latino-americeane, fidele Națiunilor Unite și *Chartei Atlanticului* ⁷ În ceea ce privește S.U.A. și Marea Britanie, Mareșalul Antonescu, în documentele la nivelul Cabinetului Militar din București, a ținut să precizeze că, spre radicala deosebire de U.R.S.S., împotriva căreia trupele române fuseseră angajate efectiv în luptă, situațiile de *casus belli* proclamate de cele două Puteri Occidentale nu antrenau după sine și angajamente sau acțiuni de natură militară. Declarația semnată de Mareșal la 6 decembrie 1941, difuzată ca răspuns la decizia Londrei de a opta pentru calea ostilităților, trimitea la lecțiile trecutului violente de realitățile prezentului și era cât se poate de semnificativă în sensul precizat. *Marea Britanie* – citim în documentul subscris de Conducătorul statului român, ca urmare a inițiativei Londrei – *ne-a declarat război. Starea de război între mica Românie și imensa putere începe azi la ora 12 Regret, împreună cu micul dar bravul și neconținut încercatul și pe nedrept lovitul popor român că atât de puțin s-a înțeles zbuciumul și tragedia în care de secole se zbate numai pentru a-și apăra ființa și drepturile sale la viața și la libertate, la liniște și la unire. Marea Britanie nu a cunoscut de secole tragedia și umilințele ocupației străine. Noi am trecut de două mii de ani, nu numai în cursul vremurilor, dar și în cursul aceluiași veac din luptă în luptă, din ocupație în ocupație, din umilință în umilință, din tragedie în tragedie. Marea Britanie se bate de secole pentru a cuceri, noi ne batem pentru a ne apăra.*

În această titanică și totdeauna neegală luptă, am fost de multe ori înfrânți, am îngerunchiat, dar niciodată nu am cedat și nu am renunțat. Astăzi, ca și în trecut, avem credința în izbândă și lăsăm conștiința universală și istoria să judece și să ne judece ⁸

d) *De la Washington:* după ce guvernul român a declarat război S.U.A (12 decembrie 1941), starea de război este recunoscută de administrația de la Washington la 5 iunie 1942.

⁶ Gh. Buzatu, *România și Marile Puteri (1939-1947)*, Editura Enciclopedică, București, 2003, p.145.

⁷ Cu care România încă nu întreținea relații diplomatice (Australia, Noua Zeelandă, Uniunea Sud-Africană, Egipt, Costa Rica, Nicaragua sau Haiti).

⁸ Ioan Scurtu, Gh. Buzatu, *Istoria Românilor în secolul XX (1918-1948)*, București, Editura Paideia, 1999, pp. 570-571.

Politica S.U.A. față de țările Europei Est-centrale din zona respectivă, în ansamblu, în epoca celui de-al doilea război mondial a preocupat și continuă să se afle în atenția specialiștilor, iar concluziile investigațiilor întreprinse până în prezent concordă în a evidenția faptul că, în prima fază a războiului, practic, atât timp cât SUA au rămas în afara ostilităților, atitudinea Washington-ului a fost una de observare a bulversărilor politico-diplomatice și militare din Europa est-centrală, inclusiv România.

După instalarea regimului legionaro-antonescian în septembrie 1940, raporturile româno-americane, fără a înregistra grave impulsuri, s-au deteriorat treptat până la declararea ostilităților între București și Washington, în decembrie 1941 și iunie 1942. Politica regimului de la București în „problema evreiască” și chemarea unei Misiuni Militare germane în România au neliniștit cel mai mult guvernul american, care, de îndată, după sosirea primelor trupe hitleriste de la 10 octombrie 1940, și a dispus blocarea tuturor bunurilor românești din S.U.A., România fiind trecută în categoria țărilor ocupate. Faptul în sine constituie o nouă dovadă că America treptat, dar sigur, făcea eforturi pe calea angajării în război de partea statelor ce se opuneau Axei fasciste⁹

Aflată, de la sfârșitul anului 1941, în război cu cei trei mari aliați ai coaliției antihitleriste, România sau, mai exact, mareșalul Antonescu, a avut o atitudine diferențiată: „Eu sunt aliatul Reich-ului împotriva Rusiei. Sunt neutru între Marea Britanie și Germană. Sunt pentru americani contra japonezilor”, a precizat Antonescu poziția sa într-o discuție cu ziariștii¹⁰

Marea Britanie și S.U.A. au văzut în U.R.S.S. de la 22 iunie 1941 un nou teatru de operații care să abată Wehrmacht-ul de la direcția Vest (atacul împotriva Marii Britanii) spre direcția Est. În primele luni ale Campaniei din Est, Armata Roșie suferise numai înfrângeri astfel că la Londra și Washington, se consideră că războiul oferit de războiul Germaniei și al aliaților ei împotriva U.R.S.S. va fi de scurtă durată. Asistența militară acordată de Marea Britanie, dar, mai ales de S.U.A. avea rostul de a prelungi cât mai mult rezistența Armatei Roșii care reținea, astfel Wehrmacht-ul pe flancul oriental, dar cele două mari democrații occidentale nu se angajaseră în plan politic față de Stalin. Când, după discuția din 16 decembrie 1941, Eden i-a comunicat lui Churchill viziunea politică a lui Stalin, care însemna păstrarea tuturor anexiunilor teritoriale ale U.R.S.S. din anii colaborării cu Hitler, premierul britanic a refuzat categoric această cerere.

Această atitudine s-a modificat progresiv pe măsură ce devenea evident că, fără contribuția militară a U.R.S.S. Germania nu putea fi învinsă. Recunoașterea acestei realități a fost răspicat formulată de președintele Roosevelt însuși: „Armatele ruse ucid mai multe efective ale Axei și distrug mai mult material al Axei decât toate cele douăzeci și cinci de Națiuni Unite, luate împreună”¹¹ Față de un aliat atât de prețios, prin eficiența sa, orice concesie era îndreptățită, cu atât mai mult cu cât

⁹ Gh. Buzatu, *op. cit.*, pp.337-337.

¹⁰ Gheorghe Barbul, *Memorial Antonescu. Al treilea om al Axei*, Ed. Valeriu Florin Dobrinescu, București, 2001, p.124.

¹¹ Academia România, *op. cit.*, p.210.

persistă teama că, în orice moment, ținând seama de imensul cost uman al victoriilor Armatei Roșii, Stalin putea reveni la o înțelegere separată cu Hitler.

Pe măsură ce succesele Armatei Roșii deschideau posibilitatea ca țările europene să fie „eliberate” de U.R.S.S., în cercurile politice și diplomatice de la Londra și Washington își croia drum ideea, că atacată prin surprindere de Germania, victimă a unor mari distrugerii pe teritoriul ei și, ceea ce era realitatea cea mai importantă, forța cea mai semnificativă prin efectivele angajate și rezultatele obținute pe câmpurile de luptă – Uniunea Sovietică avea dreptul să-și constituie la frontierele sale vestice, un spațiu de securitate. România, țară limitrofă U.R.S.S. și participantă la Campania din Est era printre statele vizate a fi incluse în acest „brâu de protecție”, voit de Stalin și acceptat de către anglo-americieni.

Cooperarea politică și militară cu Germania priva România de orice sprijin și înțelegere din partea celor două mari democrații occidentale. Poziția lor a fost exprimată în cei mai categorici termeni de ministrul de externe al Marii Britanii, A. Eden, în martie 1943: „Politica noastră față de România era subordonată relațiilor noastre cu Uniunea Sovietică și noi (...), nu dorim să ne asumăm vreun angajament sau să întreprindem vreo acțiune fără deplina cunoaștere și acordul guvernului sovietic”

Acesta era contextul politic în care, după eșecul ultimei ofensive de vară a Wehrmacht-ului în Est, mareșalul Antonescu ordonă colonelului Traian Teodorescu, atașatului militar al României la Ankara să angajeze discuții cu reprezentanții anglo-americieni. Acesta s-a întâlnit la 30 septembrie, cu generalul A.C. Arnold, atașatul militar al Marii Britanii la Ankara, căruia s-a comunicat că România este gata să coopereze cu forțele anglo-americe, care i-ar devansa pe ruși și pune la dispoziția acestor forțe: „42 de vagoane de aur, două de valută, hârtie 400 de vagoane de grâu, 300 de vagoane de porumb, 22 de divizii complet echipate, cu excepția tunurilor grele A.T. și a blindatelor, un mare număr de piloți antrenați și personal de navigație, rezerve substanțiale de petrol”¹².

Oricât de substanțială și tentantă era oferta mareșalului Antonescu, ea nu avea nici o șansă de a-i atrage pe anglo-americieni în România. La Conferința celor Trei Mari de la Teheran (28 noiembrie – 1 decembrie 1943), s-a decis, între altele, să nu se desfășoare o debarcare aliată în Balcani („variante Churchill”), întregul efort militar urmând a fi concentrat în „Operația Overlord” (debarcarea în Franța).

Ofensiva sovietică din nordul Moldovei, începută la 20 august 1944, și actul de la 23 august 1944 au schimbat radical cadrul geopolitic și geostrategic din Europa de Sud-Est.

Istoricul Dinu C. Giurescu avansează două întrebări retorice¹³:

- 1) *Ar fi fost mai bine ca România să-și apere hotarele în iunie 1940?*
- 2) *Să reziste cu armele ultimatumului sovietic?*

Unii publiciști și istorici răspund afirmativ (de exemplu Gh. Buzatu).

Istoria nu înregistrează ce s-ar fi întâmplat dacă...! În caz de rezistență, un răspuns este ca și sigur: teritoriul României ar fi fost împărțit în iulie 1940 – între

¹² Florin Constantiniu, Alesandru Dușu, Mihai Retegan, *România în război, 1941-1945. Un destin în istorie*, București, 1995, p.67.

¹³ Dinu C. Giurescu, *op. cit.*, p.286.

U.R.S.S., Germania, Ungaria și Bulgaria. Cât ar fi ocupat Sovietele? Foarte probabil Moldova întreagă până la Carpați și linia Focșani – Galați. N-ar fi mers mai departe date fiind prevederile anexei secrete a Pactului Ribbentrop Molotov (23 august 1939).

România ar fi fost împărțită în 1940, la fel ca Polonia în 1939 și Iugoslavia în 1941.

În ce hotare s-ar fi reconstituit statul român în 1945? După toate probabilitățile, pe o suprafață mai redusă decât aceea de astăzi. Afirmația se bazează pe două elemente:

- faptul că aliații din Vest au recunoscut Uniunii Sovietice în 1945 toate anexiunile făcute prin aplicarea protocolului secret din 23 august 1939, semnat cu Reich-ul nazist;

- fără actul de la 23 august 1944, rămâne deschisă întrebarea dacă! „Aliații” ar fi recunoscut statul român refăcut în 1945, granița de vest cu Ungaria și Iugoslavia pe traseul ei din 1 septembrie 1939.

Două încheieri pot fi formulate acum la 70 de ani de la izbucnirea celui de-al II-lea război mondial.

a) Națiunile din Europa de Centru Est și de Sud Est încep să-și privească propria lor istorie, mai ales începând din 1939, fără incriminări fără blamări, reacții emoționale și acuze reciproce.

b) Țările din această zonă (Diferitele aranjamente politice-diplomatice realizate în culisele celui de-al doilea Război Mondial vor confirma intuițiile lui Mihai Antonescu care era încredințat de faptul că: „*Cine ține Sud-Estul va ține lumea*”), așteaptă de la învingătorii din 1945 un gest de reparație morală. Acele cuvinte de autentic regret pentru destinul celor 100 milioane de europeni din Estonia, Letonia, Lituania, Polonia, Cehia, Slovacia, Germania de Est, Ungaria, România, Bulgaria, Iugoslavia și Albania. Europeni - supuși regimului politic al luptei de clasă cu milioane de înțemnițați și genocidul ce l-a însoțit.

Liderii Germaniei au avut tăria de a-și exprima regretul pentru represiiunile din 1939 – 1945. Au efectuat gesturi reparatorii. De la Londra și Washington, învingătorii de acum 64 de ani ar putea recunoaște ceea ce s-a întâmplat cu adevărat în Europa de Centru – Est și de Sud Est. Ar fi cea mai bună dovadă că și în politica globală există totuși respectul pentru adevăr și pentru un minim de moralitate.

Având o poziție geopolitică și strategică deosebită, România a reprezentat mai mult pentru Europa și pentru o serie de centre de putere decât au considerat liderii politico-militari ai țării din perioada 1919-1945, ceea ce confirmă credința lui M. Eminescu, la care subscriem:

„Eu e Dumnezeu. Națiunea este lumea. Cum fără Eu nu e Dumnezeu, astfel fără națiunea nu e lumea”

Atuurile noastre geopolitice și geostrategice de la mijlocul secolului XX și ne-au fost de cele mai multe ori, din păcate, fatale în devenirea noastră ca națiune și în dorința noastră de progres și modernitate¹⁴.

¹⁴ Constantin Corneanu, *Sub povara marilor decizii*, Editura Scriptă, București, 2007, p.577.

Bibliografie:

Jurnale și memorii:

BARBUL, Gheorghe, *Memorial Antonescu. Al treilea om al Axei*, ed. Valeriu Florin Dobrinescu, București, 2001.

Lucrări generale și speciale:

- *Istoria Românilor. România în anii 1940-1947*, vol. IX București, 2001.
- BUZATU, Gheorghe, *România și Marile Puteri (1939-1947)*, București, 2003.
- *Idem, Din istoria secretă a celui de-al Doilea Război Mondial, Vol. I, București, 1988.*
- CONSTANTINIU, Florin, DUȚU, Alesandru, RETEGAN, Mihai, *România în război, 1941-1945. Un destin în istorie*, București, 1995.
- CORNEANU, Constantin, *Sub povara marilor decizii*, București, 2007.
- GIURESCU, Dinu C., *România în al doilea război mondial (1939-1945)*, București, 1999.
- SCURTU, Ioan, BUZATU, Gheorghe, *Istoria Românilor în sec. XX*, București, 1999.